

Moraal RIDDEERS

SMOKKELAARS

Iedere hap die je neemt, elke stap die je zet: in een wereld waar gretig met de vinger gewezen wordt is een fout snel gemaakt. Wat deugt en wat is *not done*? Journalist Maud Beucker Andreae probeert de huidige moraal te begrijpen – maar zo simpel is dat nog niet.

TEKST MAUD BEUCKER ANDRAE FOTOGRAFIE ROGER NEVE

Als ik een fietslampje zie branden van een geparkeerde fiets, klik ik het altijd uit. Een kauwgompje gooi ik nooit op straat. Ik drink geen druppel alcohol. Vliegen? Ben ik fel tegen. Vlees en vis eten trouwens ook. Ik sport vijf keer per week. En ondanks een drukke baan en een rijk sociaal leven, kook ik elke woensdag voor eenzame mensen. Op een schaal van één tot tien: hoe sympathiek vind je mij? Rationeel kun je niet anders dan mij een dikke tien geven, maar geef toe, het woord ‘moraalridder’ komt in je op. Heilig boontje. Best gek eigenlijk, want ik doe toch alles goed?

Voor de goede orde: ik eet geen vlees, maar behalve het fietslampje is van bovenstaande niets waar. Het is hoe ik graag zou willen zijn – tot ik daar op een goede dag van terugkwam. Want de moraal kan ook té hoog zijn, zie ik steeds vaker om me heen. Zo hoog dat alles wat maar een beetje discutabel is, uitgebannen wordt, waardoor de wereld uiteindelijk een saaie boel wordt.

Neem de discussie die bij musea woedt over vrouwelijk naakt. Waren Gauguin en zijn collega’s misogyn? En zo ja, moeten hun schilderijen dan voorgoed in het depot, of moet er een bordje bij met een moralistische kanttekening? Ik las een essay van een theatermaker die het goed verwoordde: grenzen opzoeken op het podium was vroeger altijd goed, het podium was de uitverkoren plek om over de schreef te gaan. Nu is het juist andersom; de narren (een Erdogan, een Poetin, een afgedropen Trump) staan aan het roer en het theater moet ineens het goede propageren. Paul de Leeuw mocht in de jaren negentig alles zeggen; hoe incorrecter, hoe geestiger hij werd gevonden. Hans Teeuwen ging misschien voor ons gevoel net iets te ver, maar het mócht – alles voor de lach. Hoe anders is het nu. De Amerikaanse filosoof Daniel Kaufman spreekt over *morality everywhere*: in

een tijd van veganisme, vliegschaamte, BLM en intersectioneel feminisme wordt bij iedere stap die we zetten, elke hap die we nemen, alles wat we kopen en ieder woord dat we uiten, een moreel oordeel over ons geveld. We zijn streng voor onszelf en streng voor elkaar. Weg wrijving, creativiteit en zelfspot. Literatuur en kunst delven het onderspit. Schrijver en essayist Joan Didion pleitte al in de jaren zestig voor een *laissez-faire*-houding. Goed gedrag kun je niet bij anderen afdwingen, vond zij. Dat staat namelijk haaks op moraliteit. Ik denk dat ik het met haar eens ben.

HET VLEES IS ZWAK

Moraal is van alle tijden en culturen, hoewel de invulling ervan per plek, groep en tijdperk verschilt. Zijn we in Nederland nogal van de klok, in zuidelijke landen gaan ze een stuk nonchalanter met tijd om. Wat overeenkomt, is dat we het allemaal goed willen doen, los van of dit lukt en los van wat ‘het goede’ zou moeten zijn; ook criminelen hebben immers een moraal, een gedragscode. Maar het goede willen doen, is iets anders dan collectief streven naar de hoogste moraal denkbaar, een stroming die nu in zwang is omdat we de aarde zo graag willen redden. Maar is een honderd procent ‘goed leven’ wel haalbaar? Vliegen is fout, biologisch eten is goed: het ligt er maar net aan wiens belang je behartigt – van mens, milieu of dier. Spullen kopen die in een lagelonenland zijn geproduceerd, zorgt daar voor werkgelegenheid maar ook voor CO2-vervuiling. Zuivel uitbannen maakt de koe blij maar de boer minder. E-readen is goed voor het milieu – hoewel je daar tegenwoordig met dataschaamte ook weer aan kunt twijfelen – maar is slecht voor de lokale boekverkoper.

Bovendien, het vlees is zwak. Wat we zeggen te doen is niet altijd wat we werkelijk doen. Uitzonderingen als Elon Musk en Maya Angelou daargelaten (helden die we hard nodig hebben om tegenop te kijken), de gewone mens doet maar wat. En gaat toch vaak zijn driften achterna.

WEG MET DE BOONTJES

Ben jij toevallig iemand bij wie het wél aardig lukt de moraal hoog te houden in elke situatie? Mooi, maar schreeuw het vooral niet van de daken. Anderen voelen zich er alleen maar rotter door. Spam de klassenapp dus niet over je engelengeduld tijdens het thuis lesgeven. Gooi die vegaburger in de pan, niet op Insta. En

**VLIEGEN IS FOUT,
BIOLOGISCH ETEN
IS GOED?
HET LIGT ER MAAR
NET AAN WIENS
BELANG JE BEHARTIGT
– DAT VAN MENS,
MILIEU OF DIER**

**GOOI DIE
VEGABURGER
IN DE PAN, NIET
OP INSTA.
HEILIGE BOONTJES
WORDEN EERDER
UITGEKOTST DAN
TOEGERUCHT**

hou het succes van je welig tierende moestuin voor jezelf – behalve als je je oogst deelt. Gedragsdeskundige Florian Cramwinckel deed onderzoek naar de reactie van ‘gewone’ mensen op morele hoogvliegers. In haar onderzoek werden vegetariërs door vleeseters structureel negatiever beoordeeld dan mensen die aangaven geen vlees te eten ‘omdat ze het niet lekker vonden’. Heilige boontjes worden eerder uitgekotst dan toegejuicht. En hoe hoger je moraal in je vaandel hebt, hoe bedreigender het is geconfronteerd te worden met een nóg heiliger boontje. Hoe harder je de brave borst afserveert ook. Probeer je een groene, mens- en dierlievende, verantwoorde levensstijl aan te houden en faal je daarin geregeld, zoals ieder normaal mens? (Want wie heeft de tijd en vooral de discipline om zijn groenten te fermenteren, de auto te laten staan, vrijwilliger te zijn bij de Luisterlijn en zelf gebakken spelt desem mee te geven aan de kinderen?) Juist jij rolt dan met je ogen als je iemand ziet die het wél allemaal goed doet. Lukt het ons niet van de drank af te blijven maar een ander wel, dan pikken we dat niet. Zo slingeren we met zijn allen een flinke stroom negatieve energie de ether in.

INFLUENCER-SHAMEN

Zelf volg ik graag influencers die pochen met hun verantwoorde gedrag. Ik betrap ze maar wat graag op inconsistenties – ha, ze doet niet aan fast fashion maar vliegt wel zes keer per jaar! Zo strijk ik de kreukels in mijn online shoppende ego een beetje gladder. Psychoanalyticus en filosoof Slavoj Žižek stelt dat politieke correctheid polariseert – waarvan akte. Als iemand een fout maakt – per ongeluk plofkip eet, blank zegt in plaats van wit of sekse in plaats van gender – wordt er gretig met de vinger gewezen. Denk aan de cancelcultuur, die tegenwoordig schering en inslag is. Maar correctheid polariseert gelukkig niet altijd. Wanneer de afstand tussen ons en de heilige boon té groot is – neem een Gandhi of een Mandela – voelen we ons niet aangetast in ons eigen ego maar is er ruimte voor oprecht ontzag. Jane Goodall is gewoon geen eerlijk vergelijkingsmateriaal; de elektrisch rijdende buurvrouw en de stijvolle, uitsluitend vintage dragende moeder van school zijn dat wél.

PICK YOUR BATTLES

Filosoof Menno de Bree, verbonden aan de School of Life, beaamt: de wereld bestaat niet – en zou ook niet moeten bestaan – uit

louter Greta Thunbergs. Maar met zijn allen op deze grote voet doorleven, is ook geen optie. Een betere wereld begint bij jezelf? De Bree: ‘Leg de verantwoordelijkheid liever bij de overheid en het bedrijfsleven, in plaats van het individu. Dan is de kans op substantiële gedragsverandering veel groter.’ Hij geeft het voorbeeld van de Lidl: toen deze supermarkt voor het eerst een biologisch assortiment aanbood, gingen maar weinigen overstag. Hoe betaalbaar ook, de Lidl-ganger bleek niet te porren voor groene producten. De enige manier om ervoor te zorgen dat ze duurzamer gingen kopen, was door louter biologische producten aan te bieden. Zo had de Lidl-klant gewoon geen keuze. De overheid probeert onze keuzes te beïnvloeden met zogenaamde *nudges*, duwtjes in de goede richting. Heel goed, vindt ook De Bree. Maar de slogan ‘een beter milieu begint bij jezelf’, bedacht in de jaren negentig, is niet zinvol. Dat wil niet zeggen dat we een nihilistische houding moeten aannemen door kiloknallers te kopen of louter voor zelfverrijking te gaan, vindt De Bree. Het idee dat je iets goeds doet, geeft een fijn gevoel, en dat is een goed begin. Want dat gevoel straalt je uit en geef je ook weer door.

Dus *pick your battles*. Als we bij álles nadenken of het wel mag, als we stickers van de jampot pulken om bij het oud papier te leggen en elk woord wikken en wegen, worden de situaties waarin je moraal écht nodig is, ondergesneeuwd. Dan zit je te pielen met herbruikbare wattenstaafjes en zie je wellicht het gepeste klasgenootje van je zootje over het hoofd. Wilskracht wordt vaak vergeleken met een spier; belast je hem te veel dan sla je snel door naar de andere kant. Dit geldt misschien ook wel voor de moraal. Af en toe stout zijn mag, een beetje smokkelen móét zelfs – anders houden we het hier op aard ook niet vol. ■

**JANE GOODALL
IS GEEN EERLIJK
VERGELIJKINGS-
MATERIAAL,
DE ELEKTRISCH
RIJDENDE
BUURVROUW WÉL**